

STRATEGISCH INSPELEN OP DE VOLATIELE SITUATIE VOOR ONDERZOEKERS IN DE VS

MEI 2025

De Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen (VARIO) adviseert de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement over het wetenschaps-, technologie-, innovatie-, industrie-, en ondernemerschapsbeleid. De raad doet dit zowel op eigen initiatief als op vraag. VARIO werd bij besluit opgericht door de Vlaamse Regering op 14 oktober 2016. VARIO werkt onafhankelijk van de Vlaamse Regering en de partijen in het werkveld. De voorzitter en de negen leden van VARIO zetelen in eigen naam:

Lieven Danneels (voorzitter)

Ann Caluwaerts (plaatsvervangend voorzitter)

Veroniek Collewaert

Katrin Geyskens

Stijn Kelchtermans

Jan Vander Stichele

Koen Vanhalst

Vanessa Vankerckhoven

Het secretariaat is gevestigd in Brussel:

Simon Bolivarlaan 17 – bus 345

1000 Brussel

+32 (0)2 553 24 40

vario@vlaanderen.be

www.vario.be

STRATEGISCH INSPELEN OP DE VOLATIELE SITUATIE VOOR ONDERZOEKERS IN DE VS

MEI 2025

COLOFON

Ontwerp: Vlaamse Overheid/VARIO
Mei 2025

Alle publicaties zijn gratis te downloaden via www.vario.be of via <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties>

Coverfoto © shutterstock

AUTEURSRECHT

Alle auteursrechten voorbehouden. Mits de bronvermelding correct is, mogen deze uitgave of onderdelen van deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van VARIO. Een correcte bronvermelding bevat in elk geval een duidelijke vermelding van organisatienaam en naam en jaartal van de uitgave.

INHOUD

MANAGEMENTSAMENVATTING	1
EXECUTIVE SUMMARY: RESPONDING STRATEGICALLY TO THE VOLATILE SITUATION FOR RESEARCHERS IN THE USA	2
ADVIES	3
1. SITUERING	3
2. AANBEVELINGEN	4

MANAGEMENTSAMENVATTING

VARIO heeft zich gebogen over de volatiele situatie voor onderzoekers in de VS met mogelijk een braindrain tot gevolg, en de mogelijke implicaties voor het Vlaamse O&O&I (Onderzoek, Ontwikkeling & Innovatie) systeem. Op Europees niveau wordt hier op ingespeeld en ook in verschillende EU-lidstaten beweegt er van alles. Hoe positioneert Vlaanderen zich tussen al deze initiatieven binnen Europa? Hoe kan Vlaanderen ook inspelen op deze opportuniteiten voor het aantrekken van toptalent (onderzoekers/ondernemers), willen we de boot niet missen. Een gecoördineerde actie is er in Vlaanderen voorlopig niet.

VARIO wil daarom graag deze problematiek onder de aandacht brengen van de Vlaamse Regering en bekijken hoe Vlaanderen op de volatiele situatie voor onderzoekers in de VS strategisch kan reageren: wat mogelijke risico's en opportuniteiten zijn, en hoe Vlaanderen zich kan differentiëren tegenover initiatieven van andere lidstaten en regio's binnen Europa voor het aantrekken van internationaal toptalent.

Op basis van zijn eerdere adviezen en actuele ingewonnen informatie over hoe Vlaamse stakeholders de volatiele situatie in de VS ervaren en informatie van het netwerk van Europese STI Councils, schuift VARIO vier brede aanbevelingen naar voor binnen een gecoördineerde Vlaamse actie:

1. Zet verder in op het verbeteren van de randvoorwaarden rond het Migratie- en Toelatingsbeleid die onze regio competitiever maken voor internationaal toptalent te midden van andere Europese lidstaten en regio's.
2. Zorg dat vacatures zo concurrentieel mogelijk worden ingevuld op basis van brede én meer gerichte communicatie acties.
3. Zet een tijdelijk coördinerend contactpunt op om gestructureerde en betrouwbare informatie aan te bieden met advies over de disrupties in de VS.
4. Ook in de context van de volatiele situatie in de VS dient Vlaanderen optimaal te wegen op Europa en zijn Onderzoeks-, Innovatie- en Industriebeleid.

EXECUTIVE SUMMARY: RESPONDING STRATEGICALLY TO THE VOLATILE SITUATION FOR RESEARCHERS IN THE USA

VARIO has examined the volatile situation for researchers in the United States, which could potentially lead to a brain drain, and the possible implications for the Flemish R&D&I (Research, Development & Innovation) system. This is being addressed at European level and things are also moving in different EU member states. How does Flanders position itself among all these initiatives within Europe? How can Flanders also capitalize on opportunities for attracting top talent (researchers/entrepreneurs), if we do not want to miss the boat. However, at the moment there is currently no coordinated action in Flanders.

VARIO would therefore like to draw the attention of the Flemish Government to this issue and explore how Flanders could respond strategically to the volatile situation for researchers in the US: what the potential risks and opportunities are, and how Flanders can differentiate itself from initiatives of other member states and regions within Europe in the competition to attract international top talent.

Based on its previous advisory reports¹ and up-to-date information gathered on how Flemish stakeholders experience the volatile situation in the US and information from the network of European STI Councils, VARIO puts forward four broad recommendations within a coordinated Flemish action:

1. Continue to improve the framework conditions related to migration and admission policies that make our region more competitive for attracting international top talent amid other European member states and regions.
2. Ensure that vacancies are filled as competitively as possible through broad as well as more targeted communication efforts.
3. Establish a temporary coordinating contact point to offer structured and reliable information with advice regarding the disruptions in the US.
4. Also in light of the volatile situation in the US, Flanders should strive to have maximum influence at the European level on research, innovation, and industrial policy.

¹ Advisory reports 1, 25, 39, see <https://www.vario.be/en/advisory-reports>

ADVIES

1. SITUERING

VARIO heeft zich gebogen over de huidige volatiele situatie voor onderzoekers in de VS met mogelijk een braindrain tot gevolg, en de mogelijke risico's en opportuniteiten voor het Vlaamse O&O&I-systeem. Niet alleen wordt financiering voor wetenschappelijk onderzoek bevroren, er zijn ook signalen dat de academische vrijheid onder druk staat en dat het diversiteitsbeleid wordt teruggedraaid. Daarnaast is er o.a. bezorgdheid over de toegang tot digitale onderzoekbronnen die worden gehost in de VS. VARIO vangt ook signalen van ontevredenheid op met de gang van zaken bij Amerikaanse ondernemingen, en over de problemen die onze bedrijven en kennisinstellingen ondervinden met de handelsoorlog. Naast een braindrain uit de VS, impliceert dit mogelijk ook dat wereldwijd (R&D)-talent, dat oorspronkelijk van plan was om naar de VS te gaan, nu op zoek gaat naar andere opportuniteiten, zoals in Europa. Internationale (STEM-)studenten die graag in de VS willen studeren, krijgen het mogelijk ook veel moeilijker om in de VS een studieplaats te vinden.

Op Europees niveau wordt hier op ingespeeld en ook in meerdere lidstaten beweegt er van alles. De Europese Commissie trekt o.a. een budget van 500 mio euro (periode 2025-2027) uit voor het '*Choose Europe*'-initiatief om onderzoekers naar Europa te halen en er voor te zorgen dat onderzoek open en vrij blijft², voor een visumstrategie om het proces te versnellen, enz. Een groep Europese landen, Frankrijk, Tsjechië, Oostenrijk, Slowakije, Estland, Letland, Spanje, Slovenië, Duitsland, Griekenland, Bulgarije en Roemenië, werkt aan een strategie om onderzoekers uit de VS op te vangen (politico.eu). Daarnaast nemen ook individuele lidstaten allerlei acties. Zo wordt in Nederland gewerkt aan de ontwikkeling van een fonds binnen het [NWO](https://www.nwo.nl) om buitenlands (niet enkel Amerikaans) wetenschappelijk talent aan te trekken. De Franse nationale onderzoeksfinancier Agence Nationale de la Recherche (ANR), heeft namens de Franse overheid het platform '*Choose France for Science*' gelanceerd. Ook steden en individuele kennisinstellingen nemen acties. Zo werd o.a. het Franse Aix-Marseille-programma '*Safe Place for Science*' gelanceerd. Weense onderzoeksinstellingen zijn heel recent een online campagne gestart, onder de noemer [I enjoy doing research in Vienna](https://www.enjoydoingresearch.com). In Vlaanderen opende de VUB 12 postdoctorale posities voor internationale onderzoekers, met specifieke aandacht voor Amerikaanse onderzoekers in maatschappelijk belangrijke domeinen. Een gecoördineerde actie is er in Vlaanderen voorlopig niet.

VARIO heeft in de context van aantrekken van internationaal toptalent in het verleden al verschillende adviezen geformuleerd: [Advies 1](#) "aantrekken en verankeren van internationaal toptalent" en [Advies 25](#) "economische migratie". Het belang hiervan werd nog eens benadrukt in zijn [Memorandum 2024-2029](#): '*Zorg voor een integraal actieplan rond internationaal toptalent*'. Ook in VARIO's recente advies over internationaal ambitieus ondernemen ([Advies 39](#)) kwam dit nogmaals aan bod in het kader van het belang

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_25_1130

van ondernemend talent: *'Laat geschoolde immigratie voor innovatie en creatieve destructie niet los'* (Aanbeveling 10). Nog meer inzetten op wetenschappelijk en ondernemend (buitenlands) talent past daarmee in de productiviteits- en competitiviteitsagenda, de Vlaamse Versnelling, die de minister-president regeringsbreed lanceerde.

VARIO wil daarom graag deze problematiek onder de aandacht brengen en **bekijken hoe Vlaanderen op de volatiele situatie voor onderzoekers in de VS strategisch kan inspelen, wat mogelijke risico's en opportuniteiten zijn, en hoe Vlaanderen zich kan differentiëren tegenover initiatieven van andere lidstaten en regio's binnen Europa voor het aantrekken van internationaal toptalent**. Zaken zoals de toegang tot digitale onderzoeksbronnen of handelstarieven, vergen mogelijk ook meer gezamenlijke inspanningen op Europees niveau die onze onderzoekers en bedrijven weerbaarder maken tegen dergelijk soort van interventies. Om een beter zicht te krijgen op de verschillende perspectieven in Vlaanderen, werd een aantal stakeholders en experts geconsulteerd, waaronder de universiteiten, de strategische onderzoekscentra en het Departement WEWIS Afdeling Economisch Migratie. Daarnaast sprak VARIO zijn Europese zusterorganisaties aan, het netwerk van Europese STI Councils, met het oog op het verzamelen van gedetailleerde informatie over de verschillende visies en de recente soms informele beleidsinitiatieven in Europa (zie Bijlage bij dit advies).

2. AANBEVELINGEN

Op basis van zijn eerdere adviezen (VARIO Adviezen 1, 25 en 39 en VARIO Memoranda) en de actuele ingewonnen informatie (zie bijlage), schuift VARIO onderstaande aanbevelingen naar voor binnen een gecoördineerde Vlaamse actie.

AANBEVELING 1: ZET VERDER IN OP HET VERBETEREN VAN DE RANDVOORWAARDEN ROND HET MIGRATIE- EN TOELATINGSBELEID DIE ONZE REGIO COMPETITIEVER MAKEN VOOR INTERNATIONAAL TOPTALENT TE MIDDEN VAN ANDERE EUROPESE LIDSTATEN EN REGIO'S

Om de middelmatige tot zwakke prestatie van België (Vlaanderen) op The Global Talent Competitiveness Index (2023)³ om te buigen, met name plaats 18 op het aantrekken van getalenteerde mensen uit het buitenland (Brain gain) en plaats 36 op het behoud van getalenteerde mensen (Brain retention)⁴, vraagt VARIO om maximaal in te zetten op **het verbeteren van randvoorwaarden die onze regio competitiever maken als attractiepool voor internationaal toptalent** (zie VARIO Advies 1). Het aanpakken van deze randvoorwaarden rond het Migratie- en Toelatingsbeleid hoeft immers niet veel of zelfs niets te kosten en kan relatief gemakkelijk worden aangepast. Een soepeler migratiebeleid voor toptalent zal werkgevers in Vlaanderen ook nog beter ondersteunen om via de eigen netwerken toptalent aan te trekken, in concurrentie met andere lidstaten en regio's in de EU. De volatiele situatie in de VS is bovendien een

³ <https://www.insead.edu/global-talent-competitiveness-index>

⁴ Deze data zijn gebaseerd op enquêtes, gezien er geen 'objectieve' data beschikbaar zijn.

opportuniteit om opnieuw evenwicht te creëren in de braindrain van Vlaanderen en Europa naar de VS en als proactieve voortrekker in de EU, topprofielen aan te trekken die onze economie en samenleving vooruit stuwten.⁵ De VS was tot voor kort een droomland waar veel financiering voor onderzoek ter beschikking was met (tot nog toe?) veel ademruimte om te innoveren en te ondernemen waardoor heel wat Europese startups naar de VS verhuisden.

VARIO herhaalt hier nog eens zijn pleidooi uit Advies 1 om een proactief migratiebeleid te voeren (Actiepunt 3.2.), een versnelling hoger te schakelen en slim in te spelen op opportuniteiten voor onze krappe arbeidsmarkt. Het (mogelijk tijdelijke) momentum is nu. Het gaat daarbij niet enkel om algemene wetenschappelijke topprofielen maar ook om het aantrekken van ondernemend businesstalent dat een boost geeft aan het ondernemerschap en de risico-bereidheid in Vlaanderen. Hierdoor kan vb. ook een strategische kennissprong worden uitgebouwd in specifieke toekomstgerichte innovatie-domeinen (Advies 39; Aanbeveling 10) zoals in cleantech, AI, circulaire economie, autonome mobiliteit, ruimtevaart of defensie...

Er zijn zeker al positieve evoluties in het migratiebeleid voor toptalent die absoluut dienen behouden te worden; VARIO vermeldt o.a. het Bijzonder Belastingstelsel voor Ingekommen Belastingplichtigen en Onderzoekers⁶, waarbij werkgevers een tijdelijk belastingvoordeel genieten van 30%. Er kan echter nog op een aantal fronten structurele vooruitgang worden geboekt die Vlaanderen positioneren als een aantrekkelijke bestemming voor hoogopgeleide kenniswerkers:

- o De doorlooptijd van de **single permit**, die werk- en verblijfsvergunning combineert, is al teruggebracht van 6 naar 3 maanden, maar de procedure moet nog een stuk vlotter en sneller om te concurreren met de ons omringende EU-lidstaten. Zeker in het licht van de acute situatie in de VS, vraagt VARIO om snel werk te maken van de in het regeerakkoord aangekondigde, in overleg met de federale overheid, verkorting van de doorlooptijden bij aanvragen voor een gecombineerde vergunning (single permit) door middel van een parallelle behandeling. VARIO verwelkomt in deze context de conceptnota '*Verscherpt en geïntegreerd arbeidsmigratiebeleid*'⁷ van minister Zuhal Demir van 9 mei 2025, waarin voorrang wordt gegeven aan hooggeschoolde kennismigranten. Voor de aanvragen toelating tot arbeid voor hooggeschoolden wordt vanaf 1 mei 2025 een operationele 'fast-lane' ingevoerd, met een maximale doorlooptijd van 15 dagen vanaf het moment van aanvraag. Dit geldt voor alle hooggeschoolden, onafhankelijk van welk bedrijf of instelling dit aanvraagt. Dit is een noodzakelijke eerste stap aan Vlaamse kant en VARIO hoopt dat de federale overheid die

⁵ Zie ook opiniestuk van VOKA in Knack (20 maart 2025): 'Braindrain? Nu de VS de eigen welvaart onderuithaalt, moet Vlaanderen kansen ruiken' <https://www.knack.be/nieuws/belgie/maatschappij/braindrain-nu-vs-de-eigen-welvaart-onderuithaalt-moet-vlaanderen-kansen-ruiken/>

⁶ <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/subsidi databank/bijzonder-belastingstelsel-voor-ingekomen-belastingplichtigen-en-onderzoekers>

⁷ <https://www.vlaanderen.be/vlaamse-regering/bslissingen-van-de-vlaamse-regering/conceptnota-verscherpt-en-geintegreerd-arbeidsmigratiebeleid>

instaat voor de verblijfsvergunning snel zal volgen in deze aanpak en beslissing van de Vlaamse Regering via een parallelle behandeling, en dat het overleg daaromtrent snel wordt opgestart

- o Er zijn elementen uit het Vlaams Regeerakkoord 2024-2029 rond inburgering en integratie (p. 206-211) die op dit moment worden geconcretiseerd en mogelijk een knelpunt vormen om op een vlotte manier toptalent aan te trekken. Een mogelijke verstrenging van het **integratie- en inburgeringstraject** dient in evenwicht te worden bekeken met de noodzaak om voldoende aantrekkelijk te blijven voor internationaal toptalent.
- o De huidige strikte **taalregelgeving blijft een belangrijk struikelblok om de beste profielen aan te trekken én te houden, in competitie met onze Europese burens**. Het machtig worden van het Nederlands is uiteraard van bijzonder belang voor het integratieproces (zie ook Advies 39, Aanbeveling 10) en is waardevol als gemeenschappelijk referentiekader. Buitenlandse onderzoekers en ZAP zijn zeker bereid om goed Nederlands te leren; door de strenge taalregelgeving gebeurt dit op dit moment echter nog te veel 'met het mes op de keel'. In een analyse van het Vlaams Hoger Onderwijs beveelt de OESO (2021, p. 28)⁸ daarom de Vlaamse Regering aan meer flexibiliteit in te bouwen in de formulering en toepassing van de Nederlandstalige taalvereisten. De strenge eisen voor het Nederlands voor de aanstelling van vast academisch personeel maken het Vlaamse Hoger Onderwijs relatief onaantrekkelijk – en soms zelfs ontoegankelijk – voor veel internationale medewerkers en onderzoekers. Recent kondigde Noorwegen bijvoorbeeld aan om de verplichte Noorse taaltraining voor internationale promovendi en postdocs te schrappen vanuit het besef dat dit contraproductief werkt voor mensen die onder grote druk staan om te publiceren, excellent onderwijs te geven, te netwerken en in het algemeen te overleven in een zeer competitieve academische job markt.
- o Het **International House**, dat een warm onthaal voor internationaal talent faciliteert, dient een structurele pijler te worden in heel Vlaanderen. **One-stop-shops**, waar zowel bedrijven, kennisinstellingen als expats terecht kunnen voor ondersteuning rond wonen en werken (zie ook aanbeveling 2), maken Vlaanderen aantrekkelijker. Een vlotte integratie op de arbeidsmarkt is bovendien essentieel om toptalent voor langere tijd in Vlaanderen te houden.⁹

⁸ Zie OECD (2021). *Higher Education. Resourcing higher education in the Flemish Community of Belgium*, p. 28. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/12/resourcing-higher-education-in-the-flemish-community-of-belgium_897da034/3f0248ad-en.pdf

⁹ Zie ook het artikel van VOKA in Knack van 20 maart 2025: <https://www.knack.be/nieuws/belgie/maatschappij/braindrain-nu-vs-de-eigen-welvaart-onderuithaalt-moet-vlaanderen-kansen-ruiken/>

AANBEVELING 2: ZORG DAT VACATURES ZO CONCURRENTIEEL MOGELIJK WORDEN INGEVULD OP BASIS VAN BREDE ÉN MEER GERICHTE COMMUNICATIE ACTIES

Net zoals onze ondernemingen beschikken onze kennisinstellingen, universiteiten, hogescholen en strategische onderzoekscentra, over **veel oningevulde vacatures die zo concurrentieel mogelijk dienen te worden ingevuld**. Uitzonderlijke excellente profielen met ambitie in combinatie met zin voor maatschappelijke relevantie én die een langere termijn keuze voor Vlaanderen willen maken, zijn hiervoor zeer welkom, niet enkel uit de VS maar ook uit andere regio's in de wereld waarin democratische waarden of academische vrijheid onder druk staan. Hierbij kan een toekomst geboden worden aan (ontslagen of bedreigde) excellent R&D-talent dat tegelijk ons ecosysteem versterkt. VARIO vindt het dan ook positief dat de conceptnota '*Verscherpt en geïntegreerd arbeidsmigratiebeleid*' samenwerkingen aankondigt met specifieke landen om zeer gericht structurele tekorten in onze arbeidsmarkt aan te pakken. Dit zal gebeuren door begeerde hooggeschoolde profielen effectiever en efficiënter te rekruteren, met aandacht voor voorbereiding in herkomstlanden, integratie, en opvolging na aankomst.

VARIO vraagt in deze context ook **meer aandacht voor de niet-EU studenten, specifiek in de STEM-richtingen** waarin Vlaanderen nog steeds belangrijke tekorten heeft en de vraag ernaar in onze kenniseconomie nog steeds hoog blijft. Het aantrekken en verankeren van internationaal STEM-talent dient daarbij een aparte doelstelling te zijn.¹⁰ In het kader van de aangekondigde maatregel om de financiering van niet-EU studenten tot 2% van het totaal aantal studenten aan de universiteiten te beperken, pleit VARIO dan ook voor een vrijstelling voor niet-EU studenten in de STEM-opleidingen. Wel met de randvoorwaarde dat deze niet-EU studenten na hun studies ook de kans krijgen en voldoende gestimuleerd worden vanuit de academische overheid om langere tijd van onze (niet-academische) arbeidsmarkt te proeven, met het oog op **voldoende economische return van de publieke investeringen hiervoor**.¹¹ Hiervoor kan het zoekjaar van twaalf maanden worden aangevraagd.

Brede (online) communicatie-acties zoals in Oostenrijk (Wenen) kunnen hier helpen om de aantrekkelijkheid van het Vlaamse kennis- en innovatie-ecosysteem, de aantrekkelijke leefomgeving en loopbanen (zie aanbeveling 1) nog beter in de verf te zetten en de continuïteit van het onderzoek van Amerikaanse of Belgische onderzoekers in de VS en andere regio's in de wereld te helpen waarborgen. Dit komt ook aan bod in de recente conceptnota '*Verscherpt en geïntegreerd arbeidsmigratiebeleid*': "pilotprojecten en een '*brandingstrategie*' moeten Vlaanderen internationaal sterker positioneren". De website "Your Future in Flanders", die dienst doet als infoloket, zal breder worden bekendgemaakt bij (potentiële) buitenlandse werknemers. Onze democratische waarden en onze waarden rond academische vrijheid, diversiteit en inclusiviteit, de stabiele onderzoeksomgeving¹² kunnen daarbij extra worden benadrukt. De reguliere kanalen zoals Euraxess (voor academische vacatures) dienen daarbij maximaal te

¹⁰ Zie VARIO Advies 23 bij de STEM Agenda 2030. <https://www.vario.be/nl/adviezen-rapporten/advies-23-stem-agenda-2030>

¹¹ Zie studie in opdracht van VARIO en VLUHR: De economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs: <https://www.vario.be/nl/adviezen-rapporten/de-economische-effecten-van-internationalisering-in-het-hoger-onderwijs>

¹² <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1884785/verslag/1888011>

worden benut. In deze context verwijst VARIO nog eens naar zijn eerdere Advies 1 om **communicatie-acties op te zetten vanuit het perspectief van de kennismigrant zelf** (i.e. 'Wat beweegt kennismigranten'¹³). Een kennismigrant beslist om naar een specifiek vestigingsland te gaan in functie van vier brede factoren met aflopend belang. Over het algemeen kiest internationaal (top-)talent eerst voor de job opportuniteiten, daarna pas voor andere domeinen zoals woon- en leefklimaat (i.e. secundair belang), enz.:

- (1) **Aantrekkelijke loopbanen en werk** (incl. de hoogte van het loon, goede loopbaankansen, goed functionerende arbeidsmarkt...).
- (2) **De aantrekkelijke Vlaamse kennis- en innovatie-infrastructuur** (incl. reputatie universiteiten, toonaangevende O&O-instituten...).
- (3) **Aantrekkelijke woon- en leefomgeving** (e.g. huisvesting, kosten levensonderhoud, reputatie van het land t.a.v. tolerantie, vrijheid, normen en waarden, taal...).
- (4) **Randvoorwaarden voor een soepel en concurrentieel migratiebeleid** (zie Aanbeveling 1).

Voor deze communicatie-acties kan **FIT** een coördinerende rol opnemen, evenals om loopbaankansen in Vlaamse bedrijven en kennisinstellingen en interessante kanalen zoals Odysseus en de Baekeland-mandaten zo breed mogelijk te verspreiden.

Daarnaast kunnen de **FIT Technology Attachés**, indien gewenst, helpen met (zeer) **gerichte communicatie acties** in specifieke geografische hotspots, in de VS maar ook in andere relevante regio's in de wereld, om soms moeilijk in te vullen vacatures van kennisinstellingen of ondernemingen aan de man of vrouw te brengen. Voor een aantal actoren in Vlaanderen is de VS nog een blinde vlek en dus een opportuniteit. Dergelijke acties dienen evenwel te gebeuren zonder de goede banden en partnerschappen tussen Amerikaanse en Vlaamse instellingen en ondernemingen te beschadigen. Onrespectvolle '*Poaching*'-praktijken o.a. van Amerikaanse onderzoekers dienen te allen prijze te worden vermeden. De betrokken Amerikaanse universiteiten zijn vaak directe partners die Vlaanderen niet wil treffen of bruuskeren met het '*headhunting*' van hun talenten.

Ten slotte, om meer concurrentieel te zijn te midden van andere EU-lidstaten, **wil VARIO bijkomende middelen of een apart fonds** (zoals in Nederland of Frankrijk) voor het aantrekken van internationaal (R&D-)toptalent (waaronder uit de VS) **niet uitsluiten**. Onder andere is een extra oproep binnen het Odysseus-kanaal (FWO-Vlaanderen) een te onderzoeken piste.

¹³ Zie VARIO Advies 1, punt 3.2. Welke factoren spelen een rol? (p. 71-74): https://www.vario.be/files/VARIO_adviezen-en-rapporten/2017_NOVEMBER_VARIO_ADVIES_NR-1-INTERNATIONAAL-TOPTALENT-AANTREKKEN-EN-VERANKEREN_0.pdf

AANBEVELING 3: ZET EEN TIJDELIJK COÖRDINEREND CONTACTPUNT OP OM GESTRUCTUREERDE EN BETROUWBARE INFORMATIE AAN TE BIEDEN MET ADVIES OVER DE DISRUPTIES IN DE VS

Het is volgens VARIO nuttig om in Vlaanderen een **tijdelijk coördinerend contactpunt** op te richten dat gestructureerde en betrouwbare informatie aanbiedt met advies over de disrupties in de onderzoeks- en innovatiewereld in de VS, en met welke initiatieven Europa en zijn lidstaten hierop reageren... Informatie kan o.a. verwijzen naar specifieke handelstarieven¹⁴ (nu op goederen maar in de toekomst misschien ook op (onderzoeks-)diensten) en het handelsbeleid van de VS, toegang tot onderzoeksinfrastructuur en digitale onderzoeksbronnen, kennisveiligheid, resultaten van enquêtes bij onderzoekers of ondernemingen die al dan niet specifieke geruchten (vb. over vragenlijsten¹⁵ van de Amerikaanse overheid) bevestigen, mogelijke opportuniteiten voor het aantrekken van toptalent, briefings over de geplande Belgische prinselijke economische missie naar San Francisco en Los Angeles in het najaar (4-11 oktober 2025), eventuele implicaties voor de beurzen van het Prins Albert Fonds voor jonge professionals, enzovoort. Een goede praktijk die hier in past is het webinar dat onlangs door de diplomatieke vertegenwoordiging van Vlaanderen in de Verenigde Staten werd georganiseerd om de onderzoeksgemeenschap in Vlaanderen te informeren over de status van de internationale studentenuitwisseling en van de uitdagingen rond O&O-samenwerking met de VS. Op deze manier zijn onze kennisinstellingen, ondernemingen en andere betrokken actoren optimaal geïnformeerd en voorbereid mochten ze (nadelige) effecten ondervinden of opportuniteiten kunnen benutten. Opnieuw kan **FIT**, samen met het **Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken (DKBUZA)** en andere relevante partners (o.a. de diplomatieke vertegenwoordiging...) die beschikken over een sterk internationaal netwerk en '*intelligence*', een belangrijke rol spelen om dit te stroomlijnen. Het kan een uitbreiding zijn van de pas geïnstalleerde '*situation room*' bij FIT i.s.m. DKBUZA¹⁶, een centrale cel die de internationale situatie op de voet volgt, analyseert en ook opportuniteiten definieert. Dit past ook binnen de aanbeveling van VARIO-Advies 39 (Aanbeveling 9) t.a.v. voldoende strategische overheids capaciteit.

AANBEVELING 4: OOK IN DE CONTEXT VAN DE VOLATIELE SITUATIE IN DE VS DIENT VLAANDEREN OPTIMAAL TE WEGEN OP EUROPA EN ZIJN ONDERZOEKS-, INNOVATIE- EN INDUSTRIEBELEID

Het Vlaams Regeerakkoord 2024-2029 spreekt de ambitie uit om als **Vlaanderen optimaal en meer te wegen en in te spelen op Europa en zijn onderzoeks-, innovatie- en industriebeleid**.¹⁷ In deze context vraagt VARIO de eerder genoemde uitdagingen en opportuniteiten (e.g. toegang tot digitale onderzoeksbronnen, kennisveiligheid, budgettaire implicaties van het Amerikaanse beleid in Europa, ongezonde concurrentie tussen lidstaten m.b.t. het aantrekken van Amerikaans toptalent...) actief aan te kaarten in de EU-

¹⁴ Zie vb. in de Tijd, 8 april 2025: Loop Earplugs over tarieven: 'Toestand te onzeker om te beslissen over verplaatsen van productie': <https://www.tijd.be/Handeloorlog/Loop-Earplugs-over-tarieven-Toestand-te-onzeker-om-te-beslissen-over-verplaatsen-van-productie/Handeloorlog/Loop-Earplugs-over-tarieven-Toestand-te-onzeker-om-te-beslissen-over-verplaatsen-van-productie/10601820>

¹⁵ De internationale onderzoeksgemeenschap is bezorgd over vragenlijst van de Amerikaanse regering, zie Nature, 20 maart 2025. <https://www.nature.com/articles/d41586-025-00850-5>

¹⁶ <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1897570/verslag/1900877>

¹⁷ Zie VARIO Advies 31: Optimaal wegen en inspelen op het onderzoeks-, innovatie- en industriebeleid van de EU (d.d. september 2023).

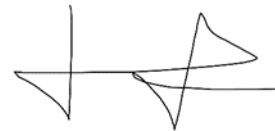
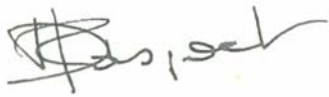
<https://www.vario.be/nl/adviezen-rapporten/advies-31-optimaal-wegen-en-inspelen-op-het-onderzoeks-innovatie-en-industriebeleid-van-de-eu>

vergaderingen en eventueel een high-level groep voor te stellen waarin ook zelf op het Europese beleid kan worden gewogen. Dit past ook binnen de verklaring van het netwerk van Europese STI Councils¹⁸ (2024) waarin het belang werd benadrukt van complementaire strategieën om samen STEM-talent van buiten Europa naar Europa als geheel aan te trekken. Veel van deze knelpunten kunnen inderdaad ook complementair op gezamenlijk Europees niveau worden aangepakt, waardoor alle O&O-systemen van de 27 EU-lidstaten weerbaarder worden gemaakt tegen de disruptieve interventies van het huidige Amerikaanse beleid.

Meer specifiek vraagt VARIO ook het herbekijken van **de strenge loonvoorwaarden voor de EU Blauwe kaart op Europees niveau te agenderen**. Met de Europese Blauwe Kaart kunnen hoogopgeleiden binnen Europa gemakkelijk van werkgever veranderen en kunnen hoogopgeleiden uit andere lidstaten via een snellere procedure (doorlooptijd 30 dagen) bij een Vlaamse werkgever aan de slag. In dergelijke gevallen kan dit de voorkeur genieten boven het aanvragen van een single permit. Evenwel is de strenge loonvoorwaarde een hinderpaal. Dit zou op Europees niveau dienen aangekaart te worden.

Danielle Raspoet
directeur

Lieven Danneels
voorzitter

¹⁸ <https://www.vario.be/nl/adviezen-rapporten/joint-statement-of-european-science-technology-and-innovation-policy-council>

BIJLAGE: GESPREKSPARTNERS EN INFORMATIE UIT HET NETWERK VAN STI COUNCILS

GESPREKSPARTNERS IN VLAANDEREN

VLIR	Koen Verlaeckt
VITO	Inge Neven
Imec	Luc Van den hove, Gert Bergen, Lisbeth Decneut & Bob Geivers
VIB	Christine Durinx
Flanders Make	Marc Engels & Wim Teunen
Departement WEWIS, Economische Migratie	Wouter Ottevaere

VERZAMELDE INFORMATIE UIT HET NETWERK VAN STI COUNCILS

Johanna Moio (RCF, Finland)	De Finse Onderzoeksraad (RCF) plant een nieuwe financieringsronde in om universiteiten te helpen bij het aantrekken van internationale onderzoekers naar Finland, vb. uit de VS. De oproep heeft een voorlopig totaalbudget van 50 miljoen euro in de periode 2026-2030. https://www.aka.fi/en/about-us/whats-new/press-releases/2025/rcf-preparing-call-for-universities-to-invite-foreign-researchers-to-finland/
Annelieke Van der Giessen (AWTI, Nederland)	De Nederlandse minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft aan de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) gevraagd om een speciaal fonds te ontwikkelen om internationaal wetenschappelijk talent naar Nederland te halen. Dit initiatief is niet uitsluitend bedoeld voor Amerikaanse wetenschappers, maar voor wetenschappers uit landen waar wetenschap onder druk staat. Er is enige publieke steun voor dit initiatief, maar er is ook forse kritiek. Dit nieuwe fonds komt in een periode van grote bezuinigingen op het Hoger Onderwijs en de wetenschap, evenals nieuwe wet- en regelgeving die gericht is op het beperken van de 'internationalisering' van het Nederlandse wetenschappelijke systeem, en in het bijzonder het aantal internationale studenten in Nederland. Het nieuwe fonds wordt door sommigen gezien als een 'klap in het gezicht' van Nederlandse wetenschappers die mogelijk hun job verliezen door de bezuinigingen. https://dub.uu.nl/en/news/bruins-wants-attract-scientists-under-threat-netherlands De Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) is een enquête gestart onder wetenschappers om hun ideeën en ervaringen te verzamelen over de (mogelijke) effecten van het Amerikaanse beleid op de wetenschap in Nederland. Vergelijkbare initiatieven komen van journalisten van onder andere Investico, Nu.nl en een nieuwsplatform voor wetenschappers in Nederland. https://dub.uu.nl/en/news/how-american-

	policy-affecting-dutch-academia De KNAW heeft daarnaast een dossier opgestart over dit onderwerp op haar website: https://www.knaw.nl/en/themes/united-states Universiteiten in Nederland hebben een vragenlijst ontvangen van de Amerikaanse overheid (US Geological Survey), en wetenschappers wordt geadviseerd deze niet in te vullen. https://dub.uu.nl/en/news/universities-plead-academics-not-fill-trumps-questionnaire Daarnaast organiseren de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en de Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI) een discussiesessie over de vraag: Wat zijn de effecten van het nieuwe Amerikaanse beleid voor de Nederlandse en Europese wetenschap, R&D en innovatie? Wat zijn de grootste knelpunten en zorgen, maar ook: welke rol kan Nederland (en Europa) spelen nu de Amerikaanse rol verandert? Deze sessie vindt plaats op 28 mei en nodigt wetenschappers, R&D-intensieve bedrijven, beleidsmakers, financiers en de ministers van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en van Economische Zaken & Klimaat (en innovatie) uit. Het doel is om de discussie te verbreden en mogelijke acties te verkennen. Mogelijke gespreksonderwerpen zijn: • Contacten met Amerikaanse partners: hoe worden deze beïnvloed, en hoe kunnen we ze behouden? • Infrastructuur en grote consortia: welke infrastructuur/databanken die voornamelijk door de VS worden georganiseerd en gefinancierd worden geraakt, en hoe kan Nederland en Europa deze overnemen? • Onderzoekagenda's: welk onderzoek wordt getroffen en kunnen wij (Nederland, Europa) dit overnemen? Wat betekent dit voor missiegericht onderzoek, zoals klimaatonderzoek? • Kennisveiligheid: wat zijn de risico's van de nieuwe politieke koers in de VS? • Is dit het einde van kennis als mondiaal gemeengoed? • Is dit een kans voor een nieuw wetenschappelijk systeem dat minder op het Angelsaksische model gebaseerd is? • Hoe kan het wetenschappelijk systeem reageren op basis van een langetermijnvisie in plaats van ad-hoc-beleid? • Kan de koerswijziging in de VS ook in Nederland plaatsvinden? • Wat kunnen R&D-intensieve bedrijven doen? Ook bedrijven worden beïnvloed door het nieuwe handelsbeleid... Kortom: dit is niet alleen een belangrijk onderwerp vanuit het perspectief van het wetenschapsbeleid, maar ook vanuit het perspectief van het industriebeleid, innovatiebeleid en defensiebeleid. • Welke zijn de opportuniteiten voor Nederland/Europa?
--	--

	policy-affecting-dutch-academia De KNAW heeft daarnaast een dossier opgestart over dit onderwerp op haar website: https://www.knaw.nl/en/themes/united-states Universiteiten in Nederland hebben een vragenlijst ontvangen van de Amerikaanse overheid (US Geological Survey), en wetenschappers wordt geadviseerd deze niet in te vullen. https://dub.uu.nl/en/news/universities-plead-academics-not-fill-trumps-questionnaire Daarnaast organiseren de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en de Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI) een discussiesessie over de vraag: Wat zijn de effecten van het nieuwe Amerikaanse beleid voor de Nederlandse en Europese wetenschap, R&D en innovatie? Wat zijn de grootste knelpunten en zorgen, maar ook: welke rol kan Nederland (en Europa) spelen nu de Amerikaanse rol verandert? Deze sessie vindt plaats op 28 mei en nodigt wetenschappers, R&D-intensieve bedrijven, beleidsmakers, financiers en de ministers van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en van Economische Zaken & Klimaat (en innovatie) uit. Het doel is om de discussie te verbreden en mogelijke acties te verkennen. Mogelijke gespreksonderwerpen zijn: • Contacten met Amerikaanse partners: hoe worden deze beïnvloed, en hoe kunnen we ze behouden? • Infrastructuur en grote consortia: welke infrastructuur/databanken die voornamelijk door de VS worden georganiseerd en gefinancierd worden geraakt, en hoe kan Nederland en Europa deze overnemen? • Onderzoekagenda's: welk onderzoek wordt getroffen en kunnen wij (Nederland, Europa) dit overnemen? Wat betekent dit voor missiegericht onderzoek, zoals klimaatonderzoek? • Kennisveiligheid: wat zijn de risico's van de nieuwe politieke koers in de VS? • Is dit het einde van kennis als mondiaal gemeengoed? • Is dit een kans voor een nieuw wetenschappelijk systeem dat minder op het Angelsaksische model gebaseerd is? • Hoe kan het wetenschappelijk systeem reageren op basis van een langetermijnvisie in plaats van ad-hoc-beleid? • Kan de koerswijziging in de VS ook in Nederland plaatsvinden? • Wat kunnen R&D-intensieve bedrijven doen? Ook bedrijven worden beïnvloed door het nieuwe handelsbeleid... Kortom: dit is niet alleen een belangrijk onderwerp vanuit het perspectief van het wetenschapsbeleid, maar ook vanuit het perspectief van het industriebeleid, innovatiebeleid en defensiebeleid. • Welke zijn de opportuniteiten voor Nederland/Europa?
--	--

	policy-affecting-dutch-academia De KNAW heeft daarnaast een dossier opgestart over dit onderwerp op haar website: https://www.knaw.nl/en/themes/united-states Universiteiten in Nederland hebben een vragenlijst ontvangen van de Amerikaanse overheid (US Geological Survey), en wetenschappers wordt geadviseerd deze niet in te vullen. https://dub.uu.nl/en/news/universities-plead-academics-not-fill-trumps-questionnaire Daarnaast organiseren de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en de Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI) een discussiesessie over de vraag: Wat zijn de effecten van het nieuwe Amerikaanse beleid voor de Nederlandse en Europese wetenschap, R&D en innovatie? Wat zijn de grootste knelpunten en zorgen, maar ook: welke rol kan Nederland (en Europa) spelen nu de Amerikaanse rol verandert? Deze sessie vindt plaats op 28 mei en nodigt wetenschappers, R&D-intensieve bedrijven, beleidsmakers, financiers en de ministers van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en van Economische Zaken & Klimaat (en innovatie) uit. Het doel is om de discussie te verbreden en mogelijke acties te verkennen. Mogelijke gespreksonderwerpen zijn: • Contacten met Amerikaanse partners: hoe worden deze beïnvloed, en hoe kunnen we ze behouden? • Infrastructuur en grote consortia: welke infrastructuur/databanken die voornamelijk door de VS worden georganiseerd en gefinancierd worden geraakt, en hoe kan Nederland en Europa deze overnemen? • Onderzoekagenda's: welk onderzoek wordt getroffen en kunnen wij (Nederland, Europa) dit overnemen? Wat betekent dit voor missiegericht onderzoek, zoals klimaatonderzoek? • Kennisveiligheid: wat zijn de risico's van de nieuwe politieke koers in de VS? • Is dit het einde van kennis als mondiaal gemeengoed? • Is dit een kans voor een nieuw wetenschappelijk systeem dat minder op het Angelsaksische model gebaseerd is? • Hoe kan het wetenschappelijk systeem reageren op basis van een langetermijnvisie in plaats van ad-hoc-beleid? • Kan de koerswijziging in de VS ook in Nederland plaatsvinden? • Wat kunnen R&D-intensieve bedrijven doen? Ook bedrijven worden beïnvloed door het nieuwe handelsbeleid... Kortom: dit is niet alleen een belangrijk onderwerp vanuit het perspectief van het wetenschapsbeleid, maar ook vanuit het perspectief van het industriebeleid, innovatiebeleid en defensiebeleid. • Welke zijn de opportuniteiten voor Nederland/Europa?
--	--

	policy-affecting-dutch-academia De KNAW heeft daarnaast een dossier opgestart over dit onderwerp op haar website: https://www.knaw.nl/en/themes/united-states Universiteiten in Nederland hebben een vragenlijst ontvangen van de Amerikaanse overheid (US Geological Survey), en wetenschappers wordt geadviseerd deze niet in te vullen. https://dub.uu.nl/en/news/universities-plead-academics-not-fill-trumps-questionnaire Daarnaast organiseren de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en de Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI) een discussiesessie over de vraag: Wat zijn de effecten van het nieuwe Amerikaanse beleid voor de Nederlandse en Europese wetenschap, R&D en innovatie? Wat zijn de grootste knelpunten en zorgen, maar ook: welke rol kan Nederland (en Europa) spelen nu de Amerikaanse rol verandert? Deze sessie vindt plaats op 28 mei en nodigt wetenschappers, R&D-intensieve bedrijven, beleidsmakers, financiers en de ministers van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap en van Economische Zaken & Klimaat (en innovatie) uit. Het doel is om de discussie te verbreden en mogelijke acties te verkennen. Mogelijke gespreksonderwerpen zijn: • Contacten met Amerikaanse partners: hoe worden deze beïnvloed, en hoe kunnen we ze behouden?• Infrastructuur en grote consortia: welke infrastructuur/databanken die voornamelijk door de VS worden georganiseerd en gefinancierd worden geraakt, en hoe kan Nederland en Europa deze overnemen?• Onderzoekagenda's: welk onderzoek wordt getroffen en kunnen wij (Nederland, Europa) dit overnemen? Wat betekent dit voor missiegericht onderzoek, zoals klimaatonderzoek?• Kennisveiligheid: wat zijn de risico's van de nieuwe politieke koers in de VS?• Is dit het einde van kennis als mondiaal gemeengoed?• Is dit een kans voor een nieuw wetenschappelijk systeem dat minder op het Angelsaksische model gebaseerd is?• Hoe kan het wetenschappelijk systeem reageren op basis van een langetermijnvisie in plaats van ad-hoc-beleid?• Kan de koerswijziging in de VS ook in Nederland plaatsvinden?• Wat kunnen R&D-intensieve bedrijven doen? Ook bedrijven worden beïnvloed door het nieuwe handelsbeleid... Kortom: dit is niet alleen een belangrijk onderwerp vanuit het perspectief van het wetenschapsbeleid, maar ook vanuit het perspectief van het industriebeleid, innovatiebeleid en defensiebeleid.• Welke zijn de opportuniteiten voor Nederland/Europa?

Dit advies is voorbereid door de VARIO-staf.

Elie Ratinckx
Danielle Raspoet

VARIO

Vlaamse Adviesraad voor
Innoveren & Ondernemen

Vlaanderen
is ambitieus

VARIO

Vlaamse Adviesraad voor
Innoveren & Ondernemen

Vlaanderen
is ambitieus

Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen

Simon Bolivarlaan 17 – bus 345

1000 Brussel

+32 (0)2 553 24 40

vario@vlaanderen.be

www.vario.be